

ÜHISKONNAÕPETUS 9. klass

(1 tund nädalas ,70 tundi)

1.Õppeaine eesmärgid

9. klassi õpilane:

- tunneb huvi ühiskonna probleemide vastu, oskab neid märgata ja uurida ning oma seisukohti ja valikuid põhjendada;
- oskab tulla toime tänapäeva ühiskonnas, lähtudes ülalnimetatud väärtustest;
- teab, kuidas osaleda poliitika kujundamises ja teostamises nii kohalikul kui ka Eesti riigi tasandil;
- väärtustab inimõigusi ja demokraatia põhimõtteid, nagu seaduslikkus, vabaduse ja vastutuse seos;
- arvestab teisi, väärtustab mitmekesisust, panustab ühiskonna jätkusuutlikku arengusse ja sidususse ning seisab vastu keskket normide rikkumisele;
- on seaduskuulekas;
- määratleb ennast ühiskonna liikmena, Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna

2.Õppesisu ja õpitulemused

I. Ühiskond ja sotsiaalsed suhted

1. Meedia ja teave

Ajakirjanduse roll ühiskonnas:

informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus jne.

Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir; suhtlemiskultuur.

Turunduskommunikatsioon, selle funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne.

Meediamajanduse põhitõed (sisu ja reklaami vahet, tulud ja kulud meedias).

Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine.

Plagieerimine. Teabe tõlgendamine ja kriitiline analüüs; fakti ja arvamuse erinevus.

I. Ühiskond ja sotsiaalsed suhted (õpitulemused)

- Õpilane orienteerub infokeskkonnas, suudab infot kriitiliselt hinnata ja kasutada
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus,

autorivastutus, reklaam ja plagiaat

- mõistab ajakirjanduses käsitletavaid probleeme; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks
- tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust;

2. Ühiskonna sotsiaalne struktuur

Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed jm. Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalse sidusus.

Sotsiaalne tõrjutus.

Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus.

Solidaarsus. Väärtused ja identiteedid.

Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid.

3. Ühiskonna institutsionaalne struktuur –

avalik sektor, erasektor, kolmas sektor

Avalik sektor ja selle institutsioonid

(riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud asutused). Erasektor kui kasumile suunatud sektor. Kolmas sektor kui mittetulundussektor.

Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused.

4. Ühiskonnaliikmete õigused

Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel.

Põhiõigused; Lapse õigused, kohustused ja vastutus. Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne ekspluateerimine jm.

UNICEFi tegevus.

Ühiskonna struktuur (õpitulemused):

Õpilane viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt

• teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus

• märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi

• väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust

• väärtustab soolist võrdõiguslikkust

• mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega

• teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, erasektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus

• selgitab ühiskonna sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas

• teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi

• teab ja oskab kasutada kontekstis

mõisteid inimõigused, põhiõigused, sotsiaalmajanduslikud õigused, poliitilised õigused, kultuurilised

õigused

• tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid, märkab nende rikkumist (sh vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus

jm); tunneb õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost

•tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi

II. Riik ja valitsemine

1. Demokraatia

Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused. Demokraatliku valitsemise

põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal. Õigusriik.

Kodanikuvabadused ja -õigused.

2. Eesti valitsemiskord

Põhiseadus. Põhiseaduslikud institutsioonid. Riigikogu koosseis ja ülesanded.

Valitsuse moodustamine ja ülesanded. Vabariigi President. Kontrollorganid: õiguskantsler, riigikontroll.

Kohus. Kohalik omavalitsus.

Õigussüsteem: Eesti kohtusüsteem.

Õigusaktide kasutamine.

Alaealiste õiguslik vastutus. Kodakondsus. Eesti kodakondsuse saamise tingimused.

Kodanikuõigused ja -kohustused. Euroopa

Liidu liikmesriikide kodanikud, kodakondsuseta isikud

ning kolmandate riikide kodanikud, nende õigused ja kohustused Eestis.

Erakonnad.

Erakonna ülesanded demokraatlikus riigis. Eesti parlamendierakonnad.

Valimised. Valimiste üldine

protseduur. Kandidaadid ehk valitavad ja hääletajad ehk valijad; nende rollid.

Valimiskampaania.

Teadlik hääletamine. Eesti Euroopa Liidu liikmena. Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.

II. Riik ja valitsemine (õpitulemused):

•teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism; võimudelahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus

•selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises

•väärtustab demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igaühe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi

•oskab vahet teha demokraatial ja autokraatial, tunneb ja selgitab demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni ja annab neile hinnangu

•selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid

•teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler,

riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus, õigusakt;
erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik
•tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning
iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust

III. Kodanikuühiskond

Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned.

Vabaühendused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused.

Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Kodanikuajakirjandus. Vabatahtlik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse.

Noorte osalusvõimalused.

Õpilasomavalitsus ja õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid.

Käitumine kriisioludes.

(kaart)

•mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda. *Oskab leida vajalikku õigusakti, kasutada elektroonilist Riigi

Teatajat (eRT)

•suhtleb riigi- ja omavalitsusasutustega, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaale kasutades

•tunneb kodanikuõigusi ja -

kohustusi; väärtustab Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu Kodakondsust

•selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid, kujundab oma põhjendatud seisukoha valijana

•teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on; nimetab Eesti parlamendierakondi; teab Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi

•teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühiskond, vabaühendus, kodanikuosalus, kodanikualgatus

•mõistab kodanikuühiskonna ja vabaühenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärgi;

iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel

•oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas; analüüsib probleeme ning pakub lahendusi

•algatab ja toetab koostööd

IV. Majandus

Turumajanduse põhijooned. Nõudmine ja pakkumine. Konkurents. Tootlikkus ja kasum.

Ettevõtluse vormid: AS, OÜ, FIE.

Ettevõtluse roll ühiskonnas. Ressursside jagunemine maailmas.

Riigi roll majanduses: planeerimine ja regulatsioon. Riigieelarve. Maksud, maksustamise põhimõtted. Tulude ümberjagamine.

Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus maksumaksmine.

Sotsiaaltoetused ja sotsiaalkindlustus.

Tööturg. Tööturu mõiste. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus.

Hõivepoliitika, tööturu meetmed tööandjatele ja tööotsijatele.

Erinevast soost, erineva haridustaseme ning töö- ja erialase

ettevalmistuseta inimesed tööturul.
Isiklik majanduslik toimetulek.
Eesmärkide püstitamine ja ressursside hindamine. Palk ja palgaläbirääkimised. Isiklik eelarve.
Elukestva õppe tähtsus pikaajalises toimetulekus. Säästmine ja investeerimine. Laenamine.
Tarbijakäitumine, säästlik ja õiglane tarbimine. Tarbijakaitse kaupade ja teenuste turul. Tootemärgistused. Isiklik ettevõtlus. ühiste eesmärkide püstitamisel ja elluviimisel

Õpitulemused

Õpilane:

- *teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investering, tarbijakaitse
- tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu
- analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimise ja karjääri planeerimisel ;
- *tunneb eelarve koostamise põhimõtteid;
- *oskab arvutada netopalka ;
- tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult
- iseloomustab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, ettevõtluse ja riigi rolli majanduses; selgitab maksustamise eesmäärke, teab Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega.

3. Õppetegevused

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde m aht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegelda;
- võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos te istega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioon

itehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
•laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, raamatukogu,
kohaliku omavalitsuse ja riigiasutused, ettevõtted, mittetulundusühingud,
arhiivid, näitused, muuseumid.